

Т. О. Павлова

к.ю.н., доц.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ Й ВИКОНАННЯ ДОСУДОВОЇ ПРОБАЦІЇ

Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про пробацію» від 05.02.2015 № 160-VIII (далі – Закон України № 160-VIII), «пробація – система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого» [1]. Згідно з ч. 1 ст. 8 Закону України № 160-VIII, досудова пробація є одним з видів пробації та полягає в «забезпеченні суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності» [1, ч. 1 ст. 9].

Пробація як елемент системи кримінальної юстиції України ґрунтується на принципах верховенства права, законності, гуманізму, поваги до гідності людини, індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання. Ці принципи мають конституційні основи та визначають не лише мету, а й межі застосування пробації як альтернативи позбавленню волі. Конституційні засади пробації забезпечують баланс між інтересами суспільства у захисті від злочинності та правами особи, яка притягається до кримінальної відповідальності [2, ст.ст. 3, 8, 27–29, 55, 63, п. 22 ст. 92]. Досудова пробація є одним із інструментів гуманізації кримінального правосуддя та впровадження принципів відновного правосуддя. Вона спрямована на виправлення та ресоціалізацію правопорушників без ізоляції від суспільства. Водночас ефективність пробації безпосередньо залежить від забезпечення належних процесуальних гарантій – як під час її призначення судом, так і при виконанні пробаційних програм. Порушення цих гарантій нівелює мету пробації та створює ризики дискримінації, службових зловживань чи рецидиву кримінальних правопорушень.

Відповідно до ч. 2 ст. 314-1 КПК України, «досудова доповідь складається щодо особи, обвинуваченої у вчиненні нетяжкого

або тяжкого злочину, нижня межа санкції якого не перевищує п'яти років позбавлення волі. Досудова доповідь щодо неповнолітнього обвинуваченого віком від 14 до 18 років складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину, крім випадків, передбачених цим Кодексом» [3]. На виконання Закону України № 160-VIII було прийнято Порядок складення досудової доповіді, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 27.01.2017 р. № 200/5 (далі – Порядок № 200/5)[4]. До основних недоліків вказаного Порядку № 200/5 слід віднести: обмежений строк для ознайомлення обвинуваченого із доповіддю; відсутність порядку електронної взаємодії; відсутність уніфікованої методики визначення соціально-психологічної характеристики правопорушника тощо.

До ключових проблем у сфері пробації в Україні слід віднести наступні: відсутність єдиного підходу судів до оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення суб'єктом пробації; недостатня участь адвоката у процесі підготовки досудової доповіді; формальне ставлення до врахування особистих характеристик суб'єкта кримінальної відповідальності при складанні досудової доповіді. Закон України № 160-VII не деталізує порядок перевірки достовірності даних досудової доповіді, що може впливати на справедливість призначення пробаційних заходів; залишається неврегульованим питання контролю за дотриманням прав суб'єкта пробації під час виконання пробації, зокрема права на приватність, свободу пересування та конфіденційність персональних даних.

Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово підкреслював необхідність дотримання процесуальних гарантій при застосуванні обмежувальних заходів, навіть якщо вони не пов'язані з позбавленням волі. Так, у справі *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium* (1971) Суд наголосив, що будь-яке втручання держави у свободу особи повинно бути законним, пропорційним і супроводжуватись належним судовим контролем [5]. У справі *Buzadji v. Republic of Moldova* (2016) зазначено, що утримання чи нагляд за особою без достатніх підстав є порушенням ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. № 995_004 [6].

Таким чином, процесуальні гарантії у сфері досудової пробації є запорукою довіри суспільства до інституту правосуддя. Їх належне забезпечення сприятиме не лише гуманізації кримінальної

політики, але й реальному зниженню рецидивної злочинності через справедливе, пропорційне та індивідуалізоване застосування заходів пробації.

Список використаної літератури

1. Про пробацію : Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 19.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/160-19?utm_source=chatgpt.com#Text
2. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.96 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%Bf2%D1%80#Text>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Порядок складення досудової доповіді, затверджено Наказом Міністерства юстиції України 27.01.2017 № 200/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-17/#Text>
5. “De Wilde, Ooms and Versyp” (“Vagrancy”) v. Belgium. URL: <https://www.yagunov.in.ua/wp-content/uploads/2022/08/DE-WILDE-OOMS-AND-VERSYP-v.-BELGIUM>
6. CASE OF BUZADJI v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-164928%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-164928%22]})
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Європейська конвенція з прав людини від 04.11.1950 р. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text